

ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ КОРПОРАТИВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Гриценко Л. Л.,

д.е.н., завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Сумський державний університет,

l.hrytsenko@finance.sumdu.edu.ua

Деркач Л. С.,

студентка, Сумський державний університет,

liliyaflower000@gmail.com

Стаття орієнтована на дослідження теоретичних аспектів формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. Станом на сьогодні наша країна перебуває в умовах економічної нестабільності, що спричинена впливом значної кількості різних деструктивних факторів. У зв'язку з цим вітчизняні підприємства усе частіше нашої уваги на проблему недостатньої кількості фінансових ресурсів та відповідно джерел їхнього формування, що також погіршує нерозважливий підхід до використання цих ресурсів. Тобто неефективне формування та використання фінансових ресурсів є актуальною проблемою. Тому перед нами постає необхідність дослідження теоретичних засад процесу формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства як основи для його ефективного господарювання за сучасних умов.

У статті доведено, що формування та використання фінансових ресурсів для будь-якого суб'єкта господарювання є вкрай важливою складовою загальної системи управління фінансовою діяльністю на підприємствах. Окреслено сутність терміну «фінансові ресурси підприємства» шляхом розгляду різних наукових підходів до трактування цієї категорії та надано власне визначення зазначеного поняття. Обґрунтовано необхідність розмежування категорій «фінансові ресурси» і «грошові кошти». Стаття містить дослідження теоретичної основи формування фінансових ресурсів, при цьому зосереджено увагу на джерелах, що опосередковують даний процес, поділяючись на зовнішні та внутрішні. Окрім цього, виокремлено провідні напрями використання коштів корпоративних підприємств та знайдено доцільну класифікацію за двома видами: активів та витрат. Окреслено основні показники оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, серед яких аналіз динаміки та структури коштів, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності підприємства. Визначено ряд проблем, які стають на заваді безперервного ведення господарської діяльності. Також розроблено рекомендації підвищення якості формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. Доведено, що забезпечення ретельного контролю за формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства є обов'язковою умовою його ефективного функціонування.

Ключові слова: корпоративні фінанси, суб'єкт господарювання, фінансові ресурси, джерела формування, напрями використання, управління.

DOI: 10.21272/1817-9215.2021.2-10

ВСТУП

Сучасні умови розвитку ринкових відносин обумовлюють наявність великої кількості викликів перед суб'єктами господарювання, тому їм стає дедалі складніше утримувати свої позиції. При веденні діяльності та організації фінансових відносин основним завданням для корпоративних підприємств є досягнення високого рівня функціонування задля одержання прибутку. Це неможливо реалізувати без ефективного формування та використання фінансових ресурсів. Ключовими чинниками при цьому є їх належний обсяг, оптимальна структура та правильний вибір напрямків використання.

Фінансові ресурси є невіддільною складовою корпоративного підприємства, яка обумовлює ведення його господарської діяльності. Оскільки саме кошти виступають джерелом, яке забезпечує утворення всіх інших ресурсів, а наявність достатнього ресурсного забезпечення є основною умовою для функціонування підприємства. Недосконалість управління процесами, що пов'язані з досліджуваним питанням, напряму призводить до занепаду економіки загалом. На рівні підприємства виникає значна кількість проблем на усіх стадіях діяльності, зниження його ринкової конкурентоспроможності та неможливість адаптуватися до змін при необхідності, а розширене відтворення стає недосяжним. Тобто підприємствам необхідно виважено

підходити до управління своєю діяльністю, а саме дотримуватися оптимальної стратегії формування та використання фінансових ресурсів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Важливий внесок у розгляд сутності та функціонування фінансових ресурсів підприємства здійснили такі закордонні та вітчизняні науковці, як Опарін В. М., Білоліпецький В. Г., Брігхем Ю., Брейлі Р., Зятковський І. В., Майєрс С., Колчина Н. В., Мерзляков І. В., Мілль Дж. С., Павлюк К. В., Родіонова В. М., Романенко О. Р. та ін. Дослідження щодо формування та використання фінансових ресурсів висвітлені в працях багатьох науковців, але попри це регулярно з'являються нові публікації. Огляд літературних джерел дає можливість нам зробити висновок, що поняття фінансових ресурсів досить неоднозначне і може бути розглянуте в різних дефініціях. Це вносить свою новизну у дослідження. Наприклад, Бражник Л. В. [1] у своїй роботі, окрім того, що розкрив сутність поняття, ще й проаналізував фінансові результати підприємств України та обґрунтував модель механізму забезпечення фінансовими ресурсами. Натомість Тимошик Н. С. та Семчишин Є. В. [2] досліджували переважно формування фінансових ресурсів та організаційні аспекти їхньої оптимізації, при цьому наводячи принципи організації фінансів підприємств. Блажевич О. Г., Арифова Е. А., Сулейманова А. Л. [3] описали варіанти використання різних джерел фінансових ресурсів задля формування майна як на новоствореному підприємстві, так і на функціонуючому. Такі автори, як Коваленко Д. І. та Гриненко Т. О. [4] приділили значну увагу особливостям формування фінансових ресурсів саме для малих підприємств, навівши у своїй роботі склад фінансових ресурсів суб'єктів підприємницької діяльності та оцінивши якість управління ними. Гвоздей Н. І., Бондарук І. С. та Вінницька О. А. [5] займалися особливостями використання фінансових ресурсів підприємства, беручи за мету визначення складу моделей узагальнювальних показників та критеріїв оцінки ефективності фінансових ресурсів та результативність їх використання. Ними було запропоновано заходи щодо покращення трансформаційних процесів в економіці країни. Отже, вивчення сутності та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства набуло неабиякої популярності серед науковців, але в той же час відсутність цілісного уявлення аспекту фінансових ресурсів обумовлює актуальність теми дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження теоретичних засад процесу формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства як основи для його ефективного господарювання за сучасних умов.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичні основи сутності поняття «фінансові ресурси підприємства» завжди цікавили велику кількість як вітчизняних, так і закордонних науковців. Існує безліч визначень цього терміну. Саме тому для досягнення мети нашого дослідження, перш за все, доцільно навести основні підходи до трактування сутності даного поняття. З табл. 1 видно, що наведені дефініції досить повно розкривають зміст поняття та містять обґрунтування щодо його істотних ознак. Звісно наявні деякі відмінності у трактуваннях, що робить їх доречними та по-своєму інформативними. Зокрема наведено науковий підхід Нечипоренко А. В. та Рибалкіної А. О., який не повною мірою розкриває сутність поняття, оскільки необхідна додаткова конкретизація. Що стосується таких авторів, як Мішина С. В., Павлюк К. В., Колчина Н. В. та Рибалко Н. О., то вони не прирівнюють капітал до фінансових ресурсів, чого не можна сказати про трактування Бердар М. М. Слід підкреслити, що капітал є частиною фінансових ресурсів, які за своїм обсягом можуть або перевищувати його

розмір, або ж дорівнювати йому. Зокрема другий випадок можливий за повної відсутності фінансових зобов'язань на підприємстві.

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «фінансові ресурси підприємства»

Автор	Дефініція
Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О. [6, с. 3]	Фінансові ресурси підприємства – це сукупність усіх грошових коштів, які має підприємство на певну дату через провадження своєї основної, фінансової та інвестиційної діяльності
Мішина С. В. [7, с. 8]	Фінансові ресурси підприємства – це сукупність грошових коштів, що перебувають у фондовій, нефондовій формі або перетворені у відповідну матеріалізовану форму і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення
Павлюк К. В. [8, с. 7]	Фінансові ресурси підприємства – це грошові нагромадження і доходи, які утворюються в процесі розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення інших потреб
Колчина Н. В. [9, с. 13]	Фінансові ресурси підприємства – це сукупність власних грошових доходів в готівковій та безготівковій формі і надходжень ззовні (залучених та позикових), акумульованих організацією і призначених для виконання фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширенням виробництва
Рибалко Н. О. [10, с. 29]	Фінансові ресурси підприємства – це сукупність активів підприємства, сформованих із зовнішніх та внутрішніх джерел, що знаходяться в розпорядженні підприємства на правах власності або тимчасового володіння й які використовуються для погашення фінансових зобов'язань та забезпечення безперервності функціонування підприємства
Бердар М. М. [11, с. 16]	Фінансові ресурси підприємств – це їх власний та залучений грошовий капітал, який вони використовують для формування власних активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходу, прибутку

Проаналізувавши праці авторів з даного питання, ми можемо висловити власний підхід до тлумачення досліджуваного поняття. На наш погляд, фінансові ресурси корпоративного підприємства – це усі надходження суб'єкта господарювання, що перебувають у децентралізованих фондах грошових коштів, а також в нефондовій формі, та використовуються на покриття його потреб й фінансових зобов'язань з метою забезпечення розширеного відтворення.

Частина науковців розглядають фінансові ресурси як сукупність грошових коштів, але наголошують при цьому, що потрібно розрізняти категорії фінансів і грошей, виходячи з їх економічної сутності та функцій. Тому важливо розрізняти такі поняття як «фінансові ресурси» та «грошові кошти». Подібне твердження можна помітити в працях відомого українського вченого-економіста Василик О. Д. [12, с. 75], який вважає, що не всі грошові ресурси є фінансовими ресурсами. На його думку, поняття «грошові ресурси» значно ширше.

Досить часто корпоративні підприємства стикаються з проблемою обмеженості ресурсної бази. Це є найбільш поширеною причиною виникнення багатьох негараздів на підприємстві, адже це є прямою перешкодою для його нормального функціонування. Тому слід розглянути процес формування фінансових ресурсів корпоративного підприємства, який є фундаментальною основою для ведення господарської діяльності та обов'язковою умовою виробництва. На формування фінансових ресурсів впливає велика кількість різних факторів. Їх можна розділити за відношенням до підприємства, виокремивши два різновиди – внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори є несистематичними. Вони пов'язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства. Натомість зовнішні чинники навпаки є систематичними й не перебувають у безпосередньому взаємозв'язку з діяльністю конкретного суб'єкта, однак мають вплив на нього. Наприклад, якщо розглядати внутрішні фактори, то серед них постановка поточних завдань та стратегічних цілей, якість управління фінансовими ресурсами, розробка структури виробництва, робота з посередниками, кваліфікація працівників. До зовнішніх чинників входять інфляція, зміни цін на

бачимо, найбільш розповсюдженою вважають класифікацію, яка ґрунтується на використанні їх розмежування за видами активів та за видами витрат. Ми теж пропонуємо орієнтуватися на таке групування.

Рисунок 2 – Напрямки використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства (побудовано авторами на основі [16, с. 147; 17, с. 241])

Від того, наскільки правильним є використання фінансових ресурсів на корпоративному підприємстві, залежить його подальше існування та потенціал до економічного зростання. Адже цей процес можна назвати одним з найважливіших факторів, який впливає на можливість одержання прибутку і його обсяг зокрема. При цьому одним з ключових аспектів є проведення ретельних досліджень якості використання фінансових ресурсів. Це дасть змогу проаналізувати динаміку змін та структуру грошових коштів, оцінити їх оптимальність.

Невід'ємною та важливою частиною функціонування корпоративного підприємства є проведення всебічного моніторингу та подальшого аналізу таких показників, як рівень фінансової стійкості, ліквідність, ділова активність та рентабельність підприємства.

За підтримання стабільної фінансової роботи підприємства відповідають показники фінансової стійкості. Наприклад, коефіцієнт автономії або незалежності визначає наявність значного впливу на підприємство зовнішніх джерел фінансування або ж їх відсутність у зв'язку з переважанням власного капіталу у загальній сумі засобів. Останнє є більш бажаним для безперебійного функціонування, тому значення коефіцієнта треба утримувати на рівні понад 0,5. На противагу попередньому показнику існує коефіцієнт фінансової залежності підприємства. Він має подібну роль, але показує частку саме позикових коштів. Відповідно оптимальним є значення, яке не перевищує 0,5. Коефіцієнт фінансування охоплює у собі як позикові, так і власні ресурси, демонструючи їх співвідношення, яке згідно з нормативами має бути менше одиниці та зменшуватися у динаміці.

При наявності позикового капіталу є необхідність проводити дослідження спроможності підприємства покрити свої зобов'язання за рахунок виключно власних ресурсів. Тому розраховують коефіцієнт фінансової стійкості, який має бути більшим

за одиницю. Також слід згадати коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, який показує їх достатність для нормального функціонування підприємства й формування запасів. Про фінансову стабільність у розрізі цього коефіцієнта можна говорити, якщо його значення перевищує 0,1. Однак це не останній показник, на який ми пропонуємо звернути увагу стосовно фінансової стійкості підприємств, які провадять господарську діяльність. Мова йде про коефіцієнт маневреності власного капіталу, значення якого більше за нуль вказує на оптимальний розмір капіталізованої частки власного капіталу та тієї, яка забезпечує поточну діяльність. Зростання коефіцієнта означає збільшення фінансових можливостей корпоративного підприємства.

Наступним, але не менш важливим аспектом, є підтримання нормальної ліквідності підприємства. Як уже стало зрозуміло, можливість проведення розрахунків за своїми зобов'язаннями є вкрай важливими для ведення господарської діяльності підприємства. За недостатнього обсягу оборотних активів, що можуть бути використані на погашення поточних зобов'язань, слід замислитись над нормалізуванням коефіцієнта поточної ліквідності або покриття. Не варто допускати його значення нижче одиниці. Окрім цього, підприємство має проводити своєчасні розрахунки зі своїми дебіторами та бути спроможним за необхідності сплачувати поточні зобов'язання. У такому випадку оцінюють коефіцієнт швидкої ліквідності, нормативне значення якого 0,6-0,8. Також для зменшення ризиків на підприємстві необхідно підтримувати нормальний обсяг грошових коштів та їх еквівалентів, за рахунок яких можна покрити частку заборгованості. Тобто коефіцієнт абсолютної ліквідності для підтримки стабільності господарського процесу має не виходити за межі 0,2-0,25. Що стосується аналізу діяльності підприємства на перспективу, то необхідно звернути увагу на чистий оборотний капітал (або робочий капітал). Якщо його значення зростає та перевищує нуль, то суб'єкт господарювання у змозі покривати власні поточні зобов'язання та розширювати свою діяльність у майбутньому.

Для створення більш детального розуміння оптимальності управління фінансовими ресурсами на підприємстві можна також оцінити показники його ділової активності. Наприклад, коефіцієнт оборотності активів, який зростає протягом періоду, є свідченням ефективного використання усіх ресурсів на підприємстві. Цей показник охоплює як власні ресурси, так і додатково залучені. Додатково можна провести оцінку коефіцієнта оборотності виключно власного капіталу, збільшення якого говорить про ефективність його використання. Також на підприємствах прослідковують швидкість розрахунків із кредиторами та за дебіторською заборгованістю. Обидва показники є важливими, бо демонструють уміння підприємства взаємодіяти з іншими суб'єктами у цьому аспекті. На користь підприємства є збільшення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості й означає, що розрахунки з кредиторами, які обслуговують поточну діяльність, відбудуться швидше. Приріст коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості демонструє, що підприємство вдало організовує роботу з контрагантами щодо своєчасної сплати за виготовлену та реалізовану продукцію. З підвищенням цього показника знижуються потреби в оборотному капіталі на розширення збуту, що є позитивною тенденцією для корпоративного підприємства.

Описані показники не будуть повною мірою характеризувати фінансовий стан підприємства, якщо не дослідити показники рентабельності. Для цього ми пропонуємо оцінити чотири основних показники, нормативами для яких є збільшення та додатне значення. Насамперед, мова йде про коефіцієнт рентабельності продукції, який визначає суму прибутку на 1 грн. витрат. Він дозволяє зрозуміти, наскільки правильною є координація господарської діяльності, чи треба вносити зміни у виробництво. Подібне значення має оцінка рентабельності діяльності підприємства, зниження даного коефіцієнта допускати теж не бажано. Натомість для того, щоб прослідкувати, наскільки ефективно суб'єкт використовує

свої активи, здійснюють оцінку показника рентабельності активів. Він демонструє суму коштів на одиницю активів підприємства. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу демонструє прибутковість власних ресурсів та чи є економічно обґрунтованим вкладення коштів у підприємство.

Під час проведення дослідження ми впевнилися, що усі процеси, які пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами на корпоративному підприємстві, є вкрай важливими та вимагають ретельної уваги. Однак станом на сьогодні існує ціла низка проблем, які стають на заваді стабілізації процесу формування та використання фінансових ресурсів корпоративних підприємств.

У першу чергу, це проблеми джерел формування фінансових ресурсів та їх недостатність. Слід підкреслити зниження ролі централізованого фінансування. Останнім часом основними джерелами фінансових ресурсів корпоративних підприємств є зареєстрований (пайовий) капітал та інші додаткові внески фізичних і юридичних осіб. Також зростає використання позикових коштів суб'єктами господарювання, що усе частіше веде до виникнення фінансових проблем на підприємствах та неспроможності розрахуватися за своїми зобов'язаннями. Така ситуація склалася у зв'язку зі зменшенням надходжень з боку держави та від галузевих структур. Слід вказати, що це практично не залежить від самого підприємства, тому суб'єктам зі свого боку краще зосередитися на підконтрольних їм напрямках.

Зокрема, важливо прослідкувати процес формування фінансових ресурсів. При цьому також проблематичним є те, що суб'єкти господарювання не можуть надавати перевагу якомусь одному джерелу формування фінансових ресурсів. Якщо корпоративне підприємство використовує лише власні кошти, то забезпечує себе досить високою автономністю та фінансовою стійкістю, але цим обмежує темпи свого можливого розвитку за умов залучення додаткових джерел фінансування. Однак при запозиченнях зростають ризики. Тому треба витримувати оптимальне для конкретного підприємства співвідношення ресурсів та не відмовлятися від розумного використання додаткових джерел фінансування у вигляді позикових коштів, якщо виникає така потреба. Адже для нормального розвитку підприємство має бути забезпечене необхідним обсягом фінансових ресурсів. Тобто важливою рекомендацією та пріоритетним напрямом роботи підприємства є забезпечення формування фінансових ресурсів з різних джерел, дотримуючись збалансованості й оптимальності їх структури. Це робить підприємство стійким, незалежним від мінливості ринку та зберігає його економічний потенціал.

Задля уникнення можливих фінансових складнощів важливо забезпечити достатню кваліфікацію працівників, особливо тих, які відповідають за такі важливі аспекти на підприємстві. Саме професіонали мають оцінювати економічну доцільність залучення додаткових джерел та займатись аналізом вартості кожного з них, щоб знайти найбільш оптимальний варіант. Також саме вони мають не допускати значного переважання частки позикових коштів та прослідкувати відповідність співвідношення обсягів залучених фінансових ресурсів і сформованих активів, що є важливим показником. Якщо ж такі умови не дотримані, то ефективність діяльності суб'єкта господарювання знаходиться під питанням. Слід замислитись над наявністю певних фінансових проблем та проаналізувати причини, які до цього призвели.

Однак усі зазначені заходи та шляхи підвищення якості формування фінансових ресурсів не унеможливають виникнення інших проблем, якщо не контролювати питання використання фінансових ресурсів. На наш погляд, слушно визначити найбільш раціональні напрямки їхнього використання, виходячи з оцінки важливості та пріоритетності відповідно до цілей підприємства. Можна запровадити систему контролю та оптимізації постійних витрат, певне скорочення деяких інших видів витрат, що знизить можливість виникнення напрямків нерационального розподілу фінансових ресурсів. Також слід бути готовим до зміни у будь-який час як зовнішніх,

так і внутрішніх умов та виникнення ряду нових факторів. Доцільним рішенням є забезпечення ретельного контролю за станом фінансових ресурсів корпоративного підприємства на регулярній основі, проведення фінансового аналізу.

ВИСНОВКИ

Фінансові ресурси підприємства є багатогранною економічною категорією, розгляд якої має важливе значення для економіки. Формування фінансових ресурсів є фундаментальним процесом для господарювання корпоративного підприємства. Воно виникає на стадії заснування, продовжує своє існування при створенні фінансових ресурсів за рахунок власних і притриманих до них коштів, а також при мобілізації на фінансовому ринку та розподілі грошових надходжень.

З іншої сторони, фінансові ресурси мають значну кількість напрямів використання, які, на нашу думку, слід розмежовувати за видами активів та за видами витрат. У першому випадку це необоротні та оборотні активи, а в другому – витрати на виробництво продукції, її збут, а також управлінські та інші витрати. Отже, для розширеного відтворення важливо забезпечити підприємство необхідним обсягом фінансових ресурсів з різних джерел. При цьому не слід допускати значного переважання частки залучених коштів у порівнянні з власними. Після розробки оптимальної стратегії фінансування треба визначити найкращі напрямки використання ресурсів, розставивши пріоритети. Для контролю цього процесу важливо проводити аналіз основних фінансових показників діяльності корпоративних підприємств, серед яких оцінка рівня фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності підприємства.

Забезпечення ретельного контролю за формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства є обов'язковою умовою його ефективного функціонування. На жаль існує досить багато негативних чинників, спричинених недостатньо розвинутою політикою держави. Також станом на сьогодні не вирішеним питанням залишається відсутність єдиної стратегії формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства, яка могла б полегшити ведення діяльності для усіх суб'єктів господарювання та вивести економіку на якісно новий рівень.

SUMMARY

L.L. Hrytsenko, L.S. Derkach. Research of formation and use of corporate enterprise's financial resources

The article analyzes the theoretical essence of formation and use of enterprise's financial resources. Our country is in conditions of economic instability caused by various destructive factors. In this regard, domestic enterprises are increasingly faced with the problem of insufficient financial resources and sources of its formation. The situation is exacerbated by a reckless approach to the use of these resources. In fact, inefficient formation and use of financial resources is an urgent problem. Therefore, there is a need to research the theoretical foundations of the formation and use of financial resources of the enterprise as a basis for effective functioning in the current circumstances.

The article proves that the formation and use of financial resources is an important component of the overall system of enterprises' financial management. Also it describes the essence of the term "financial resources of the enterprise" by considering various scientific approaches to the interpretation of this category. Our own interpretation of this term was formed. In addition we emphasized the distinction between the categories of "financial resources" and "cash". The article contains explanation theoretical basis of the financial resources formation, focusing on the sources, which are divided into internal and external. Besides the article highlights the main areas of use of funds and finds a reasonable classification by types of assets and types of expenditures. There are the main indicators for assessing the effectiveness of the use of financial resources of the enterprise are outlined, which include analysis of the dynamic and structure of funds and the ratios of financial stability, liquidity, business activity and profitability. A number of problems that impede the smooth running of economic activities have been identified. Recommendations for improving the quality of formation and use of financial resources of a corporate enterprise have also been developed. Ensuring careful control over the formation and use of enterprise's financial resources is a prerequisite for its effective operation.

Keywords: corporate finance, entity, financial resources, sources of formation, directions of use, management.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства : їх формування та використання. *Економіка та суспільство*. 2018. № 14. С. 778–783.

2. Тимошик Н. С., Семчишин Є. В. Організаційні аспекти формування та оптимізації фінансових ресурсів підприємств. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69), № 2. С. 232–238.
3. Блажевич О. Г., Арифова Э. А., Сулейманова А. Л. Источники формирования финансовых ресурсов предприятия. *Вестник науки и творчества*. 2016. № 4 (4). С. 17–22.
4. Коваленко Д. І., Гриненко Т. О. Особливості формування фінансових ресурсів малих підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 15 (2). С. 24–29.
5. Гвоздей Н. І., Бондарук І. С., Вінницька О. А. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28, № 1. С. 216–221.
6. Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8361> (дата звернення: 09.03.2021).
7. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Харків : ХНЕУ, 2015. 110 с.
8. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави : монографія. Київ : НІОС, 2007. 175 с.
9. Финансы организаций (предприятий) / под ред. Н. В. Колчиной. Москва : ЮНИТИ ДАНА, 2007. 383 с.
10. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше? *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 14. С. 28–31.
11. Бердар М. М. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
12. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ : НІОС, 2001. 416 с.
13. Бердар М. М. Управління процесом формування та використання фінансових ресурсів на основі логістичного підходу. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 5. С. 133–138.
14. Близнюк О. П., Горпиненко А. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер. Економічні науки*. 2012. Т. 15, № 2. С. 52–58.
15. Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 42–45. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4535&i=7> (дата звернення: 09.03.2021).
16. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Сер. Економіка*. 2013. № 2. С. 140–148.
17. Остапенко Т. Класифікація витрат підприємства. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2013. № 1 (8). С. 238–246. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/2262> (дата звернення: 09.03.2021).

REFERENCES

1. Brazhnyk, L.V. (2018). Financial resources of enterprise: their formation and use. *Ekonomika ta suspil'stvo*, 14, 778–783 [in Ukrainian].
2. Tymoshyk, N., & Semchysyn, Y. (2019). Organizational aspects of formation and optimization of financial resources of the enterprises. *Vcheni zapysky Tavriys'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernad'skoho. Ser. Ekonomika i upravlinnya*, 30 (69), 2, 232–238 [in Ukrainian].
3. Blazhevich, O.G., Arifova, E.A., Suleimanova A.L. (2016). Sources of formation of enterprise financial resources. *Vestnik nauki i tvorchestva*, 4 (4), 17–22 [in Russian].
4. Kovalenko, D., & Hrynenko, T. (2017). Peculiarities of formation of financial resources of small enterprises. *International scientific journal "Internauka"*, 15 (2), 24–29 [in Ukrainian].
5. Hvozdiei, N.I., Bondaruk, I.S., Vinnytska, O. A. (2018). Evaluation of efficient use of the financial resources of the company. *Ekonomichnyy analiz*, 28, 1, 216–221 [in Ukrainian].
6. Nechyporenko, A., & Rybalkina, A. (2020). Theoretical aspects of formation and use of financial resources of the enterprise. *Efektivna ekonomika*, 11 [in Ukrainian].
7. Mishina, S.V. (2015). Organizational-economic mechanism of financial resources management at the enterprise. *Kharkiv, KhNEU*. 110 [in Ukrainian].
8. Pavlyuk, K.V. (2007). *Financial resources of the state: monograph*. Kyiv, NIOS. 175 [in Ukrainian].
9. Kolchina, N.V. (2007). *Finance of organizations (companies): textbook for universities*. Moscow, YUNITI DANA. 383 [in Russian].
10. Rybalko, N.O. (2009). Financial resources of enterprises: cash or something more? *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, 14, 28–31 [in Ukrainian].
11. Berdar, M.M. (2010). *Enterprise Finance: training textbook*. Kyiv. Center for Educational Literature. 352 [in Ukrainian].
12. Vasylyk, O.D. (2001). *The theory of finance: textbook*. Kyiv: NIOS. 416 [in Ukrainian].
13. Berdar, M.M. (2008). Process management in formation and usage of financial resources of enterprise on the basis of logistic approach. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, 5, 133–138 [In Ukrainian].
14. Blyznuk, O.P., & Goprynenko, A.P. (2012). Classification of sources of forming enterprise financial resources. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypal'nogo upravlinnia. Ser. Ekonomichni nauky*, 15, 2, 52–58 [in Ukrainian].
15. Zhuravlova, T.O. (2020). Formation of financial resources of the enterprise in the conditions of crisis. *Ekonomika ta derzhava*, 3, 42–45 [in Ukrainian].
16. Kurinna, O.V. (2013). Theoretical aspects of formation and use of financial resources of the enterprise. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypal'nogo upravlinnia. Ser. Ekonomika*, 2, 140–148 [in Ukrainian].
17. Ostapenko, T. (2013). Classification of enterprise expenditures. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, 1 (8), 238–246 [in Ukrainian].